Ն. 1869 — 1882 ՓԵՏՐՎԱՐ 22 ԲԱԶՄԱՐ ԻՐԹԷՍԻ — 23 ԻՆՃԻ ՍԷՆԷ — ԱԼՕՖՐԱՆԿԱ ՄԱՐՏ 6 ԲԱԶՄԱՐ ԻՐԹԷՍԻ — Ն. 1869

ԳԻՆԱԹԼԱՐ

Իսթանպոլ իշին սէնէլիկ մէճիտ 10
Ալթը այ՝ » 5
Դուշ » » 3

Թաշրալար իշին մէճիտիյէ 10
ալթը այ՝ » 5
օրոթա իւճրէթի պիզէ այիտ տիր։

ԻԼԱՆԼԱՐ

Պիրինճի տէֆա իշին սաթըրը 3 ղ.
Իքինճի » » » 2 ղ.
Իւշիւնճիւ » » » 1 ղ.

30 ՓԱՐԱ.

Մասիսի Էջերեան

ՄԻԻՆԱՏԻՒ ԷՐՃԻԵԱՍ

Իլան սրբասքնա գծուրմեան իլանաք ու իխթարաթը սաթըրը 5 ղ.
Մէջթուպլար Կ. Յ. Փանոսեան խամինէ եաղըլար
Իսթանպոլտա, Դալաքատա Բէնլէնպիհ-պազարընտա Իրսի խանընտա Ն. 41։

՝ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԹԻՎ 52

١٢٩٧ ՇՈՒՊԱԹ ՀԱ — ١٢٩٩ ՐԷՊԻ ԻԼԻ ԱԼԹԸՐ ՀԱ — 30 ՓԱՐԱ.

ԻԽԹԱՐԱԹ

Էսբարը Փարիսին պիրինճի ճիլտի էլլի պիր պուչուգ ճիւզեէ խիմամ պուրմուշ օրուպ, վէ իքինճի ճիլտին տախի 29 վէ 30ունճիւ ճիւզիւ չըգմըշ տըր։

Թուճտան գըզլարըն տախի 8ին. ճի գըթասը չըդմըշ տըր։

Մըսըրտան էմանէթէն թարաֆըմըզա պիւյիւք պիր մէքթուպ կէօնտէրէն զաթա խապէր վիրիրիզ քի, էմանէթլէրի կէլտիկի սաաթտա մահէլլինէ թէպլիմ իտիրմիշ տիր։

* * *

Գըպրըստան թարաֆըմըզա պիր մահզէր կէօնտէրէն զաթա խապէր վիրիրիզ քի, քէնտի մահզէրլէրինի պիզզաթ, Դեր. Վ. քիլ Հայր սուրբա թէպլիմ իտմիշիզ տիր, վէ ճէվապընը անգտրիպ իրսալէ հիմմէթ իսթէճէքլէր տիր։

* * *

Նիյտէտէն թարաֆըմըզա պէնալէր իրսալինէ հիմմէթ իսթէն զաթա պէնեան իսթէրիզ քի, թէքլիֆլէրինի գապուլ իտմիշիզ տիր։

* * *

Աֆիոն Գարահիսարտա պուլունան պիր ընկերութիւնուն ըմայէթլու ազալարընա, իրսալէ հիմմէթ իսթճէքլէրի պիր գաչ մէճիտիյէ յի, եա բօսմա վէ եախօտ պիր թիճճար վասթասըյլա հիմմէթ իսթպիլիր օլտուգլարընը պէեան իսթէրիզ։

ԹԷԼԵԿՐԱՖ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Լօնտրա, 4 մարտ

Տէյլի Նիուզ գազէթասընա Գահիրէտէն աթիտէքի Թէլէկրաֆնամէ քէշիտէ օրունմուշ տուր.

«Բէք՝ազ միւտէթէտէն հէյեթի վիւքէլատա պիր պուհրան վուգու պուլճաղը միւհթէմէլտիր։ —զանն օրունտուղունա կէօրէ, եէնի գապինէթօեու Զէքքի բաշա Թէշքիլ իտէճէք տիր։ —Օրտու աբթըզ Ապրապի պէյին հարպիեէ նազըրը օրմասընը իսթէմէմէքտէ տիր։ —եէնիտէն եէնիեէ միւշքիլաթ զուհուրի միւհթէմէլ պուլունմագտա տըր։

Մէճլիսի մէպուսանտա մըսթը Կլատսթօն Բուա Եահուտիլէրի լէյհինտէ օլարագ, պարօն Ուօրմա Թարաֆընտան օլունան Թէքլիֆէ ճէվապէն, Զար հազրէթլէրի իլէ քէնտի հիւքիմէթինին տախի ախիրէն վուգու պուլան մէզալիմ հագգընտա Ինկիլթէրրա կիպի իզհարը Թէսսաիւֆ իմմէքտէ օլտուգլարընը պէեան իլէ, Ինկիլթէրրանըն Բուսիատա պուլունան Եահուտիլէր լէյհինտէ միւտախէլէ իյլէմէսինին քէնտիլէրէ մուհիպի մազարրաթ օլաճաղընը զանն իմմէքտէ պուլունտուղունու պիլտիրմիշ տիր։

Սըր Ուօրմըն Բուս Եահուտիլէրինի Պուլկարլար իլէ միւշապէհէթ գոյմասընը տէրխաթը իտէրէք, բէյլիսի վիւքէլա, Բարիզ ահանամէսինտէն տօլաեը Ինկիլթէրրանը Պուլկարիսթան մէսէլէսինտէ օլան վազիյէթինին, շիմտի Բուսիա Եահուտիլէրի մէսէլէսինտէքի վազիյէթինտէն ֆարգը իտուկինի պէեան իյլէմիշ տիր։

Մ. Կլատսթօն, Ինկիլթէրրանըն պուտմէսլէտէ իզհար իյլէտիկի թէվեճճիւհիւն, Եահուտիլէրէ գարշը իճրա օլունան մէզալիմ վէ նիւմայիշլէրին թէճտիտինին մէնիի զըմնընտա Բուս հիւքիմէթինէ պիր գաթ տահա թէշվիգ իտէճէկինի իւմիտ իյլէտիկինի պէեան իլէ, նուքզունա խիթամ վերմիշ տիր։

Մուխալիֆ գըսմըն բէյլիսի սըր Սթրանֆօրտ Նորթգոթուն պէյ, ճէվապընտան սօնրա, խարիճիէ միւաթէշարը սըր Զարլս Տիլք, Ինկիլթէրրա հիւքիմէթինին պարօն Ուօրմընը թէքլիֆ իյլէտիկի մազալտիր հուսուսունէ զայրէթ իտէճէկինի թէբրան թէքմին իյլէմիշ տիր։

Ալժէր, 3 մարտ

Այնէֆքրատան պլընան հավատիսաթա նազարէն, ճէնուպա կէօնտէրիլմիշ օլան իւչ եիւզ քիլիւք պիր թէֆթիշ գօլու, էրպապը իսթիլալտան պէն պէշ եիւզ քիշիտէն միւրէքքէպ պիր մուխալիֆիյն ֆըրգասընա բասթ կէլմիշ, վէ հէր նէ գատար պունլար մէզքիւր գօլուն էօնիւնէ եօլու զաբանագ իսթէմիշլէր իսէ տէ, պիւթիւն պիւթիւնէ մաղլուպ տիւշիւպ, մէյտանը հարպտա եիւզ գատար թէլէֆաթ վէ մէճրուհլար պըրագմըշլար տըր։

Ֆրանսըզլարտան իքի թէլէֆաթ վէ օն գատար մէճրուհ վուգու պուլմուշ տուր։

Բարիս 4 մարտ

Բէյսի ճիւմհուրուն գարարնամէլէրի իլէ միւսիւ Թրիգօ Ճարօնիա, վէ միւսիւ Պալէ Իրան, վէ միւսիւ Շայօ Պրազիլեա սէֆարէթլէրինէ նասպ ու թայէին օրունմուշլար տըր։

Գահիրէտէն տօղրուտան տօղրուեա վարիտ օլան պիր թէլէկրաֆնամէ, Մըսըրըն ահվալը հազրէսի հագգընտա, տիւն Տէյլի Նիուզ թարաֆընտան նէշր օլունան մախմանը թէքզիպ իտիեօր։

Աթինա 4 մարտ

Գումունտուրօս հէյեթի վիւքէլասը իսթիֆա իմմիշ իսէ տէ, դրալ նամիզաճ օլարագ, եաթագտա պուլունտուղունտան, հէյեթին իսթիֆասընը գապուլ իտէմէմիշ տիր։

Մէճլիսի մէպուսան Գալավօրթիա ինթիխապը թէտգըզ իտիեօր։ Մ. Զայիմին մախտումի օլուպ, ինթիխապ իտիլմիշ պուլունան զաթը սինի մէսէլէսի միւզաքէրէ օրունուեօր։

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Ինկիլթէրրա գրալիչասը հաշմէթլու Վիգթօրիա հազրէթլէրի իւզէրինէ վուգուի թէլէկրաֆ վասթասը յլա խապէր վերիլէն սուի գասթ թէճրիւպէսինտէն միւշարիլէյհին սաղ սելիմ գաուրիմուսընտան տօլտուրը թէպրիքի հալի, թարաֆը հազրէթի Շէհրիարիտէն պիր գըթա թէլէկրաֆնամէի Հիմմեուն քէշիտէ պուլրուլմուշ վէ եվվէլքի կիւն տախի պիլխասսա պունուն իչին եավէրանը հազրէթը Շէհրիարիտէն պիրի Ինկիլթէրրա սէֆարէթինէ կէօնտէրիլմիշ տիր։

—

Տէվլէթլու նէհապէթլու Մէհէմմէտ Սէլիմ վէ Շէվքէթ էֆէնտիլէր հազարաթընա իշիւնճիւ բիւթպէ Մէճիտի նիշանը զիշանը իհսան պուրուլմուշ տուր։

—

Իսկէնտէրիեէտէն վերիլէն խապէրլէրէ կէօրէ, նէ Հիճազ ճիհէթլերինտէ վէ նէ տէ պահրը Ահմէր ճիվարընտա պուլունան սայիր մէվգըլարտա գօլերա իլլէթինտէն համա օրունուն ասրա էսէր գալմամըշ օլուպ, սըհհէթի ումումիյեէ հալի սէլամէթտէ պուլունմագտա իմիշ։

Պինապէրին, օրալարտան կէլէն սէֆային վէ եօրճուլար հագգընտա պազը մահէլլէրտէ իճրա գըլընան գարանթինա ուսուլի, անճագ պիր թէտպիրի իհթիեաթ քեարանէ մագամընտա պուլունմագտա տըր։

—

Լօհտէլէրինէ զապիթլիք բիւթպէսի թէվճիհ պուրուլմուշ օլան շահզատէկեանը ճիվանպախտան Մէհէմմէտ Սէլիմ վէ Շէվքէթ էֆէնտիլէր հազարաթը իշպու ճումատա կիւնիւ պիրինճի տէֆա օրարագ, էլպիսէի բեամիէլէրինի լապիս օրտուգլարը հալտէ, սէլամըզ բէսմի ալիսինտէ հազբր պուլունտուգլարը կիպի, Ալմանիա հէյեթի սէֆարէթի ֆէվգէլաէսի մահեթինտէ տախի, եավէրանը հազրէթի Շէհրիարիտէն Ահմէտ վէ Թայրի պէյլէր պուլունմուշլար տըր։

Հէյեթի միւշարիէյհա սէլամ ալգաան ավտէթինտէ, Դուլէ գաբուսունտա վագը մէվլէվիխանէեէ կիտէրէք, տէրվիշլէրին իճրաի ահին իյլէտիքլէրի վագթի հազը պուլունմուշ տուր։

—

Ալմանիա հէյեթի սէֆարէթի ֆէվգէլաատէսինէ ճիւմա կիւնիւ ազշամը զաղի Մուխթար բաշա հազրէթլէրինին Եիլ քսէք գալաբրըմտա վագը գօնաղընտա վերիլէն զիհաֆէթէ սաայը էսպագ Սաֆվէթ բաշա հազրէթլէրի իլէ Ֆուատ վէ Ռիզա բաշալար վէ սաեիր պազը զէվաթը քիրամ հազը պուլունմուշլար, վէ ըէսմի սէլամ ժամանարմա վէ բօլիպէր իլէ պէլէտիյէ չավուշլարը թարաֆընտան իյֆա գըլընմըշ իտուկի կիպի, գօնաղընէ էօնիւ իլէ պաղչէսի գանճիլէր իլէ թէզեին իտիլմիշ, վէ թամամ էսնասընտա պիր թագըմ օսքէսթրօ իճրաի ահէնկ իյլէմիշ տիր։

—

Ուսուլու մուհաքէմաթը ճէզտիեէի ասքէրիեէ գանուննամէսի նամըյլա միւճէտտէտէն թանզիմ գըլընան պիր գանուննամէ Պապը Ալիյէ թագտիմ գըլընմըշ օլտուգան գարիպէն մէվզրի իճրաեա վագ օրունաճագ տըր։

Պու գանուննամէ ահքեամընճա էֆիրատը ասքէրիեէնին ճինաեէթ, ճիւնհա, վէ դապահաթլարը վուգուինտէ մէնսուպ օլտուգլարը մահաքիմի ասքէրիեէտէ, վէ միւատախի ումումի վէ շախսիյէը իլէ բույեէթ օրունաճագ, վէ պիր ասքէր, մուհաքէմէյի իսթինաֆ վէ թէմեիզ իտէպիլէճէկի կիպի, ավոգաթլար թայեինինէ տախի հագգը օլաճագ տըր։

—

Մէէզունէն էվրօբատա պուլունան տիվանը մուհասէպաթ աղասընտան Գաստրօ պէյ պու տէֆա շէհրիմիզէ ավտէթ էյլէմիշ տիր։

—

Բօսթա վէ թէլէկրաֆ նէզէրէթի ալիյէսինին թալէպի իւզէրինէ պունտան պիր աղ վագըթ եվվէլ Իսթանպոլտա աչըլմըշ օլան ֆրանսըզ բօսթախանէսի շիւպէսինին իյղասընը իսթիտաէն ճանիպի Պապը Ալիտէն Ֆրանսա սէֆարէթինէ պիր թագրիր եազըլմըշ օլտունու Ֆար եազըեօր։

—

Մէլանիկ վալի գայմագամը սապըգ Հասան Թահսին բաշա հազրէթլէրինին թէգաիւտլիկիւ իճրա օլունմագ իւզրէ օլտուղու իշիտիլմիշ տիր։

—

Ավսթրիա—Մաճարիստան սէֆիրի պարօն Դուլիս ճէնտպէրի, էվվէլքի կիւն սաաթ տէօրթ պուչուգ բատտէյէրինտէ Պապը Ալիյէ կիտիպ պաշ վէքիլ, վէ խարիճիյէ նազըրը բաշալար հագարաթը իլէ միլգաթ իյլէմիշ տիր։

—

Իսմէթլու Զիյնէպ հանըմ հազրէթլէրի թարաֆընտան Իսկիւտարտա Նուհ գուեուսունտա ինշա իմտիրիմիշ օրտպ, կէչէն կիւն բէսմի քիշատը իճրա օրունան խասթախանէտէ Եիկիրմի գատար խըտմէթճի գատընլար միւսթախտէմ պուլունմագտա տըր։

Խասթախանէի մէզքիւրլէնին եէվմի քիւշատընտա, պինասընա չալըշմըշ օլան մի յումարլար իլէ պազը միւսթախտիմինէ զօեուն սաաթլարը վէ էսվապլըգ չուխա կիպի հէտիյէլէր թէվզի օրունմուշ տուր։

—

Պապը վալեսի ֆէթվաբէնահի մէէմուրիյ վէ քէթէպէսինէ տիւնքի կիւնտէն իթիպարէն քեանունի սանի մասաշը իճրա օրունմագա պաշլանմըշ տըր։

—

Իւշիւնճիւ օրտուլի հիմմեուն իւմէրասընտան Բրիշթինէտէ պուլունան միրիլիվա Ահմէտ բաշա ճումաա կիւնիւ մէէզունէն Տէրսաատէթ կէլմիշ տիր։

—

Ալթընճը օրտուլի հիմմեուն էրքեանը հարպիեէսի նօգսանընը իքմալ իշին պազը զապիթանըն թէրֆիի ըրիթպէ իլէ եագընտա Պաղտատա իրամ օրունաճագլարը իշիտիրմիշ տիր։

—

Գոնթ Դամանտօեա Բօրթուգալ տէվլէթի թարաֆընտան Գրիսթ նամ նիշանը պիրինճի ըրիթպէսինտէն պիր գըթասը իճրա օրունմուշ տուր։

—

Թախթա-գալե վէ Նալպուրլար ճիվարընտա կէչէն կիճէլէր զարֆընտա պիր չօգ եէրլէրէ գունտագլար պրագըրմըշ իսէ տէ, եանկըն գուհուրինէ մէյտան վիրիրմէքսիզին կէօրիւլիւպ սէօնտիրիլմիշ օրտուղունու թէրճէմանը Հազըգաթ զաղէթասը պէեան իլէ, մէէմուրիյնի զապթիյէսին նազարը տիգգաթընը տավէթ իտիեօր։

—

Էրքեանը հարպիյէ Պինպաշըլարընտան Հիլմի պէյ Լէվազիմ տայերէսի իշին Ալմանիատան ճէլպ օրունան եավէրի հարպը հազրէթի Շէհրիարի Գօնիշլէկէյ Պէյին ըրիֆագաթընա թայեին օրունմուշտուր։

Միսմայլէյհ Գօնիշլէնկէյ պէյին իւհտէսինէ միրալայըգ ըրիթպէսիյլէ իւշիւնճիւ ըրիթպէտէն պիր գըթա Մէճիտի նիշանը իհսան պուրուլմուշ տուր։

—

Տախիլիեէ նազըրը Մահմուտ Նէտիմ բաշա հազրէթլէրինին պիր գաչ կիւնտէն պէրու նամիզաճ օրտուգլարը եազըլմըշ իսի։ Միւշարիէյհին խասթալըղընը զիհատէլէշմիշ օրտուղունու Իսթանպուլ զաղէթասը եազմըշ իսէ տէ, ճէրիտէի Հավատիս պու հավատիսի թէքզիպ իլէ, միւշարիէյհ հազրէթլէրինին կիւնտէն կիւնէ էյիլէշմէքսէ օրտուղունու մաէլմէճմունիյէ խապէր վիրիեօր։

ԱԶԳ

Ց. ԵՄԻՆԻՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ

Դէրյոկ է Թուրքերը։

Պատիւ ունին ծանուցանել մեծարգոյ Հասարակութեան որ իրենց մթերանոցը այժմ փոխադրած են նոյն փողոց 108 թիւը. այս առթիւ կը ծանուցանեն նաեւ որ Դազդոյ և Անդրոյ երեւելի տուներուն առաջին տեսակ ազնիւ կերպասներ ապսպրած են յառաջիկայ գարնան համար, և ժամանակիս յարմար կերպով իրենց դիմողներն գոհ ընել կը խոստանան։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԹԷՊՐԻՔ

Մա մէճմունիյեէ իշիթմիկիմիզէ կէօրէ, տիւնքի կիւն, խարիճիյէ միւսթէշարը ուխուֆէթլու Տատեան Յարութիւն էֆէնտի հազրէթլէրի մախտումիարը Տիրան էֆէնտի իլէ, էմնիյէթ սանտըղը միւտիրի իզզէթլու Յովհաննէս էֆէնտի էրիմէսի մատմազէլ Տիրուհիյանը նամզէտիլիք գարարը գաթիսի իճրա իտիլմիշ օրտուղունտան, նիյէ միւթէպէրզաթլար էօյլէ պիր մէսէրէթպախշ վէ իքի միւթէպէր ֆամիլեա պէյնինտէ հասըլ օլան բիր շէրէֆ գարապէթի թէպրիք իյլէմիշլէր, վէ Դեր. Խորէն Սրբազան Լուսինեան տախի հազրը պուլունարագ, բէք կիւզել վէ բէք միւէսսիր պիր նութգ իրասըյլա ճիւմլէնին մահզուզիյէթինի մուճիպ օլմուշ տուր։

Էսէֆ օլունուր քի, պէօյլէ հէր միւթէպէր վէ մուազզամ ֆամիլեալար միլլէթիմիզտէ, ախլագը համիտէ պապընտա հիւսնիւ իպրէթ վերէրէք միւֆիթէխիր օլաճագ եէրտէ, պազըլարը տախի, հատտէն զիեատէ սույի իպրէթի վերէրէք, մահզունիյէթիմիզէ մուճիպ օրմագտա տըրլար, նասըլ քի պու կիւնլէրտէ, միւթէպէր ֆամիլեալարըմըզտան պիրինտէ վուգուա կէլէն ութանաճագ պիր հալ, պու սէօյլէտիկիմիզի թասդիք իթմէքտէ տիր . . . ։

ՄԱԹԷՄ

Մա թէէսիֆի ազիմ պէեան իտէրիզքի, վախթանը ասլըմըզ Կէրմիր դարիյէէսի խանէտանլարընտան օլուպ, վէ քէնտի նէզաքէթ վէ հալավէթիյլէ հէր քէսին հիւսնի թէվճճիհիւնիւ գազանմըշ պուլունան Ստեփան էֆէնտի Իպիշեան, պու տէֆա միւպթէլա պուլունտուղու իլլէթի զալիմէտէն ազատէյի կէրիպան իտէմեէրէք, ազմի տարի պագա իթմիշ, վէ տիւնքի կիւն ճէնազէսի, բէք զիյնէթլի սուրէթտէ օրտուղու հալտէ, Կէտիք բաշա քիլիսէսինէ նազլ իտիլմիշ, վէ բահմէթ տուալարը օգունտուգտան սօնրա, Պալըգլը գապրիսթանընա նազլ օրունարագ տէֆն իտիլմիշ տիր։

Մէզքիւր բիւր մսթէմ զիյնէթտէ բէք չօգ ճէօմաթ հազը պուլունմուշ, վէ սայքի աճբմատրգ քիմսէ գալմամըշ տըր։

Միւթէվէֆա Իպիշեան էֆէնտի հէմ ֆամիլեա վէ հէմ տէ տէօրթ պէշ չօճուգ սահիպի օրտուղու հալտէ, պիր վագթտան պէրու Կէրմիրտէ պուլունտուգլարընտան, պէթթասլի, տէրեայի հիւզն ու էլէմ զարգ օլաճագլար տըր. հալ պու քի, էլտէն պիր շէյ կէլմէտիկինտէն, հէման ճանիպի ճէնազը Հագգտան պախշը թէսէլլիեէ հիմմէթ պուրուլմասընը թէմէնին իտէրիզ։

Աթիտէքի մէջթուղ Մօսգուատան Մեծ. Դրիգոր էֆէնտի Նիկողոսեանա եաղբրմբշ օլուպ, շայեա-նը տիգգաթ վէ գրաաթ պուլունտուղունտան, այնէն տէրճի միւնասիպ կէօրիւլմիւշ տիւր։

Յարգելի բարեկամ Պարոն Նիկողոսեան.

Ուրախ եմ, որ մի պատահական դէպքով մենք նորոգում ենք մեր մի ժամանակուայ եռանդուն գրագրութիւնը, որ երկու տարու չափ է ընդհատուել է։ — Երևի արդէն ստացած կը լինիք Պ. Էմինի ուղարկած իւր աշխատութեանց ցուցակը, որ դուք խնդրել էիք նորանից։ Կը ներէք. բարեկա՛մ, որ ցուցակը թերի է և անկատար, և մանաւանդ շտապ գրած. դորա պատճառը նախ՝ նիւթի պակասութիւնն է, Պ. Էմինը երբէք չժողովելով իւր աշխատութեանց մասին գրած քննադատական յօդուածները, չէր կարող ցոյց տալ այնքան նիւթ, որ կարելի լիներ մի ամփոփ մատենախօսական ցուցակ պատրաստել. միւս պատճառն էլ ժամանակիս սղութիւնն էր. երկու ամիսէ մնում եմ վերջնական քննութեանս, — ուստի կը հասկանաք, թէ ո՛րքան պարապմունք կունենամ. մանաւանդ անցեալ շաբաթ, երբ որ պատրաստում էի ցուցակը։ Ինչ և իցէ, յուսով եմ այսու ամենայնիւ, որ ցուցակը դարձեալ կը կարողանայ գոնէ մասամբ ծառայել Ձեր նպատակին (¹)։

Օգուտ եմ քաղում մի-երկու ժամ ազատ միջոցից Ձեզ հետ խօսելու համար. իմ խօսքս կը լինի «Մանզումէի էֆքեարի» մէջ հրատարակած Ձեր յօդուածը։ (Ցաւում եմ, որ այդ լրագրի համարը այժմ ձեռիս տակ չունիմ. ուստի միայն նորա բովանդակութիւնը յիշելով կը գրեմ մի քանի տող։) — Այդ յօդուածում, որքան ես յիշում եմ, երեք գլխաւոր կէտ կայ, որոց վերայ կեդրօնագրել է Ձեր կարծիքները. Ա. թէ պատուելի Պրոֆ. Պատկանեանը բոլորովին առանց հիմքի առհասարակ իւր գրքուածներում ներկայացնում է Հայաստանը իբրև մի խեղճ ժողովուրդ, թուլամորթ ազգ, մասամբ բարբարոս, զուրկ ամեն հայրենասիրական զգացմունքից և, որ գլխաւորն է, — կուլտուրական յատկութիւններից։ Բ. թէ մեր գիտնականները (Պ. Պ. Պատկանեան և Գարագաշեան մանաւորապէս) սիրում են առհասարակ քրքրել Խորենացու աղբիւրները և մանաւանդ առանձին խստութեամբ քննութեան ենթարկել Մար-Աբասին՝ մինչև բոլորովին հերքելով նորա գոյութիւնը, — մի ընթացք, որ Ձեր կարծիքով, կարող է վար ձգել մեր հին պատմիչների վարկը ժողովրդի առաջ և դորանով ինքսել ընդհանուր ազգային շահերին։ Գ. թէ մեր պատմիչները պէտք է ուսումնասիրեն Եւրոպայի կուլտուրայի պատմութիւնը և պարզեն Հայի նշանակութիւնը այդ կուլտուրայի համար, որոյ մէջ գուցէ փոքր դեր չեն խաղացել Հայք իրանց մտաւորական հմտութեամբ՝ առաջին հաղորդելով լուսաւոր Եւրոպային շատ օգտաւէտ տեղեկութիւններ ու հընարներ, արուեստներ ու արհեստներ։

Միանգամայն համակրելով Ձեր առաջին կէտում յայտնած մտքերէն և համաձայնելով, որ պատուելի Պրոֆէսօրը (շատ անգամ իրան էս հակառակելով, ինչպէս Դուք ալ նկատել էիք,) բոլորովին անհիմն է այնպէս եռանդով ճիգ թափում ցոյց տալու Հայի անցեալը մի խաւար և բաւականին ագեղ վօղի տակ, — մի հայեացք, որ ես թոյլ կ'տամ ինձ վերագրելու ո՛չ հիմնաւոր և հանգամանօրէն ծանօթութեան (գուցէ և սխալ և տեսակէտի) բուն Հայոց հեղինակներէն, — լիովին համակրելով, ասում եմ, առաջին կէտի առթիւ ասած Ձեր կարծիքներին, ես կարող չեմ ասել նոյնը և երկրորդի մասին, և ահա՛ ինչու։ — Դուք լաւ գիտէք, որ բացի հանճարեղ Խորենացիից (այն էլ Ե. դարում) ուրիշ ո՛չ ոք չտարաւ հոգ ասանդելու իւր յետնորդաց մեր հայրենիքի անցեալ վիճակը՝ հնագոյն ժամանակներից սկսած։ Ասում են, որ Ֆրիստոսից մի դար յետոյ եղել են էլ պատմիչներ (ինչպէս քուրմ Ուլիպ), բայց գոնէ մեզ հասած չեն նոցա գրուածները։ Ուրեմն միակ Խորենացին է մնում, որ ամփոփում է իւր մէջ Հայոց վեմ և զօրեղ իշխանութեան դարերը, Հայի անցեալ փառքը և այն աշխարհակալական ձգտումները, որոց՝ իբր թէ պակասութիւնը (ինչպէս գեղեցիկ նկատել էիք) բոլորովին անիրաւացի՝ Հայերի կուլտուրայից զուրկ լինելուն է վերագրում պատ. Պրոֆ. Պատկանեանը։ — Այս այսպէս լինելով պարզ է, որ ամենից աւելի հետաքրքրական խնդիրը մեր պատմական գրականութեան մէջ հնագոյն դարերը լինելու են և այն միակ աղբիւրը, որ աւանդվում է այդ դարերի մասին։ Կարճը — Խորենացին Մար-Աբասի հետ կազմում են դուռն Հայոց պատմութեան, որից դուրս թէև կան այլ շատ հարցասիրական խնդիրներ, բայց առանց որոյ անկարելի է որոշ գաղափար կազմել նոյն իսկ յետ ժամանակի տեղի ունեցած շատ քաղաքական անցքերի վերաբերմամբ. էլ չեմ ասում, ի՞նչ պէտք է անէինք առանց այդ «դուռանը՝» հնագոյն ժամանակի վերայ խօսելու։ Ուստի ես չեմ զարմանում այն անդադար ձգտումներին ու փորձերին, որ երևում են թէ՛ Պ. Պ. Պատկանեանցի, թէ՛ Գարագաշեանի և թէ՛ մեր պատկառելի Պ. Էմինի կողմից՝ ուշի ուշով քննելու Խորենացու պատմութիւնը և բացատրելու Մար-Աբասի պատշաճաւոր տեղը և նշանակութիւնը մեր պատմութեան մէջ, թէև այդ քննադատութիւնները երբեմն մերկացրնէին Հայի հայրենասիրութեանը շատ անախորժ դիպուածներ ու հանգամանքներ։ Ես լաւ հասկանում եմ ձեր միտքը այս կէտի վերաբերութեամբ և կարող եմ ասել, որ՝ ձեր տեսակէտից՝ դուք իրաւացի է.ք։ Ձեր մէջ այս դէպքում խօսում է հրապարակախօսի ձայնը, որ նուիրել է իրան դ վնեմ էդեայէ, հրապարակախօսի, որոյ թէ՛ գրիչը, թէ՛ գործը կեսրընանում է այդ իդէայի շուրջը. Ծառայում է այդ իդէային, հրապարակախօսի, որ փատարան է դ յայտնէ ուղղութեան, որ պաշտպան է դ որոշ էտ-ղէ-ոէ։ Բայց գիտութիւնը երբէք կարող չէ ծառայել դ յայտնի իդէայի, կարող չէ հետևիլ դ յայտնի գաղափարի. գիտութիւնը պէնպէնչէ չէ կարող ունենալ. միակ օրէնքը որ միշտ և անփոփոխ թագաւորում է գիտութեան մէջ — այդ ճշմարտութիւնն է։ Գալով պատմական գիտութեանը՝ պէտք է ասել, որ ամեն մի ազգի պատմութեան իւրաքանչիւր դարը, իւրաքանչիւր էպոքը, իւրաքանչիւր անցքը իրանց յատկանիշ գծերը ունին, առանձին պատճառները և առանձին շարժառիթները (¹) ուստի մի իդէայով զատել պատմութիւնը անկարելի է, մի իդէա մացնել պատմութեան մէջ և այդ իդէային վերագրել որ և է ազգի քաղաքական, կրօնական, բնկերական ու տնտեսական կեանքի զարգացումն ու բարգաւաճումը, կամ թուլացումն ու անկումը — մեծ սխալ կը լինի։

Բայց ինչ որ վերաբերում է Ձեր այն խօսքերին, թէ մերոնք երբէք գինքը չեն [illegible] Նոյն և այլոյէ պարդիներով՝ այդ պատմիչների գրուածով աշխատում են պակասացնել մեր հեղինակների նշանակութիւնը կամ ստուեր ձգել նոցա վերայ, — դորան չէ կարելի չհամաձայնիլ։ Մեզանում մինչև անգամ՝ եթէ կամիք՝ լեզուագիտութեան և պատմութեան վերաբերմամբ մի կախարդական ծիլ շուրջ կայ, որից մեր գիտնականները սովորաբար դուրս չեն գալիս. (այս տեղ Խորենացու մասին խօսք էլ չէ կարող լինել, Խորենացու, որ սեղանի դիրք պէտք է լինի ո՛չ մի այն պատմչի, այլ և բժշկի, իրաւաբանի, ուսուցչի, աշակերտի, վաճառականի, մինչև անգամ մշակի և գիւղականի). յայտնի հեղինակներ, յայտնի քննութեան առարկաներ, յայտնի մտքեր՝ մի անգամ ընդ միտ սահմանած։ Փայլուն բացառութիւնը այս դէպքում մեր պատուելի Էմինն է իւր բազմակողմանի քննադատական և թարգմանական գործունէութեամբ, ինչպէս այդ կը տեսնէք նորա երկասիրութեանց ցուցակից։ Իսկ յիշեալ բացառակի և սահմանափակ գիտութիւնը՝ իմ կարծիքով՝ մի ցաւալի երեւոյթ է հայերիս համար, որ գուցէ դեռ երկար տարիներ կարող է շարունակուիլ, կարող է շարունակուիլ մինչև այն ժամանակ, քանի որ մենք դեռ չունինք, եթէ այսպէս կարելի է ասել՝ Հայկական էֆոռիէ, Հայկական ազգ. Ճշդիւ խօսելով Հայերս Հայգիտնական չունինք. այսինքն այն մտքով, ինչպէս Ֆրանսիան ունի ֆրանսիական գիտնական, Գերմանիան-գերմանական, Ռուսը-Ռուս։ Մեր Հայազգի գիտնականները՝ բնակուելով օտար աշխարհում, լինելով հպատակ օտար ազգի, և իբրեւ պաշտօնակալ՝ ծառայելով օտար տէրութեան, — անշուշտ իրանց պաշտօնական գործունէութիւնն էլ համաձայն այդ տէրութեան տեսակէտին են ուղղած. բացի նրանից, որ նոցա իւրաքանչիւր գրուածքս է տեսնում այդ տիրական լեզուով, նոցա աշխատութիւններն էլ յարմարեցնվում են այդ տէրութեան մէջ զգալի ա՛յս կամ ա՛յն պահանջին, այս կամ այն ուղղութեան։ Այսպէս չէ էլ կարող լինել։ Այսպիսի վարմունքը, որ մասամբ ներելի է այլոց, ներելի չէ միայն Վենետիկեան Մխիթարեաններին, որոնք անկախ մարդիկ են, ունին մեծ ապահովութիւն, ազատ միջոց, ահագին մատենադարան՝ ընդ ամին և Ակադեմիա են անուանում իրանց վանքը։ — Այդ է պատճառը, որ մեր գիտնականների Հայոց պատմութիւնից ընտրած նիւթերը մեծ մասամբ, եթէ չասենք 99 առ 0/0, օտարազգի պատմութեանց տեսակէտներին յարմարցրած լինելով, շատ սակաւ ուշադիր են բուն Հայաստանի ժողովրդի վիճակին և նորա ներքին կեանքի բազմակողմանի երեւոյթներին. այդ է պատճառը, որ մենք, խմանալով մեր պատմական գրականութեան նշանակութիւնը Պարսից, Ասորեստանցոց, Մարաց, Պարթեւաց, Ասորոց, Յունաց, Վրաց, Աղուանից, որպէս և Մօղոլաց, Տաճկաց, Արաբացոց — մինչև անգամ Եւրոպացոց (խաչակրաց շրջանը) համար, — մինչև այսօր էլ չգիտենք ամբ.

(¹) Ներեցէք, որ ցուցակի մէջ մոռացմամբ չէ յիշած Պ. Էմինի վերջին աշխատութիւնը, որ շատ կարևոր է պատմութեան համար և որը նա արել է «Մոսկուայի հնագիտական ժողովի» հրաւէրով։

(¹) Բայց դժբաղդաբար ժամանակիս պատմական գիտութեան տեսակէտից մինչև հիմայ ևս ո՛չ մի Հայ գիտնական, թէ Վենետիկի և թէ Ռուսաստանի Հայոց անցեալը չէ կարողացած պարզել։

Գր. Նէկ.

ԹՈՒՃՏԱՆ ԳԸԶԼԱՐ

— Մութլագա պունու եաղան Մարի օլմալը տբը, — տէյի պաղբրտը սէվինճինտէն կէօզլէրի բարլամաեա պաշլաեարադ. — արթբգ պունտա շիւբպհէ ճայիզ տէկիլտիր, էկէր սէվմէեճէ.ք օլսա իտի, պէօյլէ պէնի տուշինիւպ վէ աճքեարադ, քէնտի խայրըմ նէյէթիլէ պանա նասիհաթ եաղմազիտի, — վագաա, կիտիպ Լիսնէլին «սօարէ»սինտէ հաղբը պուլունճաղըմտբը, լաքին, Մարինին էմր ու թէնպիհինէ իթաաթ իտէրիմ . . . ասլա գումարա կիրիշմէմ . . . ։

Ֆէրտասը կիւնիւ կէօք եիւզիւնիւ թէ.քմիլ պուլութլար գաբլամշ օլտուգլարընտան, տուլա կիւնէշ եիւզիւ կէօրիւլմէ.քտէ աէյիլ իտի։

Թբպգը Լօնտրանքն հավասընա պէնդէմէ.քտէ իտի։

Ռաաթ պիրտէ ինճէ վէ սօվուգ պիր եաղմուր եաղմաղա պաշլատը։

Ժան Բընօ, տագթօր Ժօսլէն պէ.բաղէր օլտուղու հալտէ; Մէնթ-Ուէն.քէօշկիւնիւ թէր.ք իլէ Բօգէթ մնխպուսխանէսի խա՛սթախանէսինէ կիթմէ.քտէ իտի, ֆագաթ, մերգում իլէ պէրապէր թա օրաեա գատար կիթմէյիպ, իլլա, Բեր-Լաշեզ նամ գապրիսթանքն գարշըսընտատուրաու։

Հավա ղայէթլէ սօուգ օլուպ վէ եաղմուր տախի տէվամ իթմէ.քտէ իտի։

Ժան Բընօ եաղմուրլրատան ըսլանարադ, վէ չամուրլարա տալբպ պաթարադ, մէգքիր գապրիսթանքն խալի թարաֆլարբնը պիր իյիճէ կէօզտէն կէչիրտի։

Պատէհու կիտիպ օրալարատա վագը օլան, վէ ալէսսէվկէ մէգարճբլարբն վէ էմնալէրինին թօբլանտրգկլարը պիր մէյխանէտէ գարնը.նը տօեուրատու, իւսթիւնիւ պաշքնը գուրութտու, վէ թէմիզլէտի, վէ պատէհու եաղմուր տտա պիրազ քէսիմիշ օլտուղունտան, չըգբպ գապրիսթան գաբուսունա կիթտի, վէ ումումա այիտ պուլունան մնգարլարը գանղի թարաֆտա օրմասընը պէ.քճիլէրտէն պիրինէ սիւալ իյէտի, վէ մէրգում տախի, գապրիսթանքն քիլիսէսի արգա թարաֆընտա օրմասընը թարիֆ իլէ պէրապէր, կէօսթէրտիկի պիր եօլու թութուպ կիթտի.քտէն սօնրա, իլէրուտէ պաշդա պիր պէ.քճիեէ վէ եախատ բասթ կէլէ.հէկի ամէլէտէն պիրինէ սիւալ իյէմէսինի տախի թէնպիհ իթտի։

Մէրգում, պէ.քճիեէ պէեանը թէշէ.քքիւր իտէրէ.ք, քիլիսէնին եօլունու էլէ ալաը։

Վէ եօգարուեա քիլիսէնին եանընա վասբլ օլտուգտա, եիւզիւնիւ չէվիրիպ, չօգ աշաղբլարատա գալմբշ օլան Փարիս կիպի ճէսիմ պիր բայիթախթը, եօգարատան աշաղը սէյր իթտի. օլ հէնկեամտէ իսէ, տաղլար կիպի քիւմ քիւմ վէ սիեահ սիեահ թօբլանան պուլութլար, շէհրի մէզգուր իւղերինէ չէօքիւպ գաբլամբշ օլուպ գարարլարընտան, բէ.ք հիւնէրկիզ պիր հալտէ կէօրինմէ.քտէ իտի։

Մէրգում սաղտա սօլտա պուլանան մէզգար թաշլարընը վէ թիւրպէլէրի սիղգաթ իւզրէ թէմաշա իտէրէ.ք եօլունա տէվամէ պաշլարդտա, դաղարա կէօղիւնէ պիր թիւրպէնին անընտա, վէ պիր մէրմեր իւղերինտէ եալաբզը եաղբլար իլէ եաղբմբշ օլան շու իքիլուղէթլէր բասթ կէլտի։

ՏԸ ԼԻՍՆԷՅ ՖԱՄԻԼԵԱՍԸ

Մէգքիր թիւրպէնին գաբուսու աշբգ օլուպ, վէ խրտմէթճի պիր գատրն տախի, իշէրիսինի թէմիզլէմէ.քտէ իտի։

Ժան Բընօ մէրգումէեէ կիտէրէ.ք,

— Մատամ, գօնթ Բօժէ տը Լիսնէյ տախի պուրատա՞մը տէֆն օլունմուշ տուր, — տէյի սիւալ իթտի։

— Եիկիրմի սէնէ գատար էվվէլ վէֆաթ իթմիշ տիր, էօյլէ տէյի՞ մի, էվվէթ անընտ տախի ճէնտաղէսի պուրատա տբը, էֆէնտի։

— Մատամ, սիզ միթէվէֆանընն զէվճէսինի թանրմազտա՞մը.ընը։

— Թայր, մենսիէօ . . . — մերգումէ հիշ պուրատա կէլմէ.քտէ տէյիլ տիր . . ։

— Օղլունու թանը՞.ըմբսընը . . ։

— Էվվէթ անը թանը.ըմ, մերգում պաղբ տէֆա կէլմէ.քտէ տիր։

— Տը Լիսնէյ ֆամիլեասը.յլա, շախսի օլարադ պիր միւնասէպէթինիզ պուլունմազտա՞մը տբը։

— Թայր, էֆէնտի . . . — պէն պու թիւրպէլէրի սիլիպ սիւբիւրիւպ թէմիզ սաղլամազ.ըղըմ իչին լազըմ կէլէն իւճբէթիմի, պէ.քճի պաշբատան ալմազտաեբմ . . ։

— Մատամ, ըէճա իտէրիմ սիզէ, ումումա այիտ պուլունան մէզարլար նէ՞.ըէտէ տիրլէր . . ։

— Արգա թարաֆընբզտա տբը . . . — շուրաճբզտան սաբմալը, վէ սոլ գօլտա.քի եօլու թութմալրընբզ։

Ժան Բընօ մէրգումէեէ թագտիմի թէշէ.քքիւր իթտի.քտէն, վէ մէգքիւր թիւրպէեէ պիր տէֆա տահաթթը նիկեահ իյէտի.քտէն սօնրա, մէրգումէնին թարիֆ իյէտիկի եօլու էլէ ալաը։

— Նէ՞ դատար ճճայիպ տիւնեա տբը պու տիւնեա . . . — տէյէրէ.ք մէրգում քէնտու քէնտույէ մահէլլի մէգպուրատան ուզաղլանմաեա պաշլատը. — Կիւզտէ տօգսան տաղուղ իտտտա իտէրէ.ք սէօյլէեէպիկիրիմ քի, եարըն կիճէ մէզարտան չըգարարադ գբեամ իթտիրմէ.ք նիյէթինտէ պուրունտուղումուղ պիր հայտուտա, պիր կիւն կէլիպ, տը Լիսնէյ ֆամիլեասը քիպրու տաղամէթի սահէսինտէ ինչա իթտիրիլմիշ օլան շու մէրմէր թիւրպէտէ եամմազլըգ չէրէֆինէ նայիլ օլաճա՞գ տբը . . . — Պլանչ էրվիէեիւ պուրատա պուլաճագ տբը։

Մէրգում պունու պէօյլէ տիւշունտիւկիւ վէ սէօյլէտիկի վագբթ, տօտագլարընտա պիր թէպէսիմ էսէրի միւշահէտէ օլունմազտա իտի։

Արատան իւչ տէօրթ տագբգտա կէչտի.քտէ, ֆագբրլարա, եանի ումումա այիտ պուլունան մահէլլէ վասբլ օլտու։

Օլ հէնկեամտէ իբի կէնիշ հէնտէ.քլեր աշբլմագտա, վէ ագբատա եա տօսթլարբ, խասսէթէն փարա վիրիպ տէ պիր մէզար եէրի սաթբն ալամաեան ֆագբր էօլիւլէրին իւզէրլէրինի գաբաթմագ իչին, թօբրագ եբզընլարբ հաղբրլանմագտա իտիլէր։

Մահէլլի մէգպուրատէ իբի մէզար գաղբճը չալբշմագտա իտի։

Օլ կիւն տէֆն օլունան էօլիւլէրին իւզէրինէ անճագ եարբմ արշընտան պիր ազ զիեատէճէ թօբրագ գաբաթբմբշ իտի. չիւնքի, մէգքիր թօբրագլարը, ֆէրտասը կիւնիւ տիւզելթմէ.քլի.ք ատէթլէրինտէն իտի։

— Ֆագբրլար գապրիսթանը պուրասբմբ տբը, — տէյի մէրգումանի գաղբճբլարատան պիրինէ, Ժան Բընօ սիւալ իյէտի։

— Էվվէթ, էֆէնտի . . ։

Ժան Բընօ պիր ազ իլէրու կիտէրէ.ք, մէգքիր չուգուրատա, հէնուզ իւսթիւ թէ.քմիլ թօբրագ գաբաթբմամբշ պիր թապութ պուլունմագտա օլուպ, վէ մէգքիր թապութան

ՍՊԱՆԴԱՐԱՊԵՏ

ԱՌԱՔԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱՐԿԻՐ — 150,000 ֆիորին, 15,000 ֆիորին։
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ — 200,000 ֆիորին, 50,000 ֆիորին, 12,000 ֆիորին։
1870 տարուան գրքերուն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱՐԿԻՐ — 40,000 ֆիորին, 20,000 ֆիորին։
Գրասենեակ, գրագրութիւն եւ ուղարկութիւն՝ Ս. ՊԱՏԼԻՐ
Հաստատուած 1870 թուականին։

AGENCE DE BANQUE ET DE CHANGE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱՐԿԻՐ

Ամէն տեսակ դրամական գործարքներ։ Ստանալու եւ տալու փոխադրութիւններ։ Ապահովագրութիւն։ Ոսկի, արծաթ, պղինձ, թանկագին քարեր։ Ամէն տեսակ դրամական գործարքներ։ Ամէն տեսակ գրաւներ։ Ամէն տեսակ գրքեր։ Ամէն տեսակ գրքեր։ Ամէն տեսակ գրքեր